

Jardins de paraules. Entrevista a Joana Raspall

CÈLIA NOLLA

El 29 de novembre del 2013 es va celebrar a Sant Feliu de Llobregat l'acte de cloenda del centenari de Joana Raspall, un any ple d'activitats sobre la poeta i la seva poesia. Justament, al cap de cinc dies, el 4 de desembre del 2013, Joana Raspall ens va deixar. Semblava que hagués esperat a tancar el cicle, tant de la seva vida com de la seva obra, que van íntimament lligades i que ara el lector pot comprovar en aquesta entrevista que publiquem per dir-li adéu a l'escriptora.

Joana Raspall ha tingut una llarga vida i extensa carrera no només com a poeta, sinó com a lexicògrafa i activista cultural. Ha estat sempre involucrada en els afers culturals del seu poble, Sant Feliu de Llobregat, i gràcies als seus versos aparentment senzills s'ha guanyat el cor de molts infants i ha despertat en ells la tendresa per la poesia. Tot i això, no s'ha de menystenir que també ha escrit teatre, contes i novel·les no només per al públic infantil, sinó també per a l'adult, com *Diamants i culs de got* (2007), *El cau de les hores* (2008) i *El jardí vivent* (2010), entre d'altres.

Mentre em dirigeixo cap a casa la Joana, em creuo amb els nens que surten de l'escola. Són les cinc de la tarda, finals de setembre. Pico al timbre de *Cal dentista*, la professió del seu difunt marit i amb la qual ha quedat batejada aquesta llar fins avui. Al cap d'uns segons, m'obren la porta i m'acompanyen a una sala d'estar plena de llibres, amb una taula al centre amb munts de cartes, plec de fulls, i encara més llibres. La Joana apareix amb el caminador, ben riallera. De mans fràgils però sàvies, d'ulls clars i observadors. La saludo i l'ajudo a seure. Me la miro, i m'encomana una personalitat entrançable, amb tota una història per explicar, com si fos sortida de les seves pròpies poesies.

S'excusa pel desordre de la taula i diu que avui té un dia una mica pesat i que amb els seus anys, la memòria de tant en tant li falla. Pausadament, va bevent un got d'aigua mentre es disposa a contestar les meves preguntes. Abans, però, em diu: «Al final em coneix tothom, però en el fons no em coneix ningú, perquè ningú em pregunta res».

La major part de la seva obra és de poesia infantil. Per què creu que és tan important inculcar la poesia als més petits?

El que em va portar a escriure per als infants va ser el següent: els meus fills sortien de la universitat i els vaig preguntar què sabien de poesia. Em van dir que res, que només feien allò que surt en els programes, quatre poesies. Em van recitar allò de *Con diez cañones por banda, / viento en popa a toda vela...* que jo l'estudiava quan tenia set anys! Els vaig preguntar si feien res de poesia catalana i em van dir que no. Com n'havien de fer, si no n'hi havia! Perquè tot el que hi havia d'en Verdaguer, d'en Carner, són coses molt bones, però poesia dedicada als nens, no n'hi havia. Només s'havien fet uns quants exemples perquè fossin bons, perquè no es peguessin, perquè fossin obedients... tot escolar. Però poesia per cultivar el seu gust per la poesia, no hi havia res. Vaig pensar que els nens tenen els mateixos sentiments que nosaltres. No els saben expressar,

però els han de saber encaminar, i a vegades els encaminen cap a bandes que no interessin gens, perquè s'enlluernen amb allò dels més grans. Molts arriben a ser adults sense haver captat la poesia. Jo els deia als meus amics poetes: «feu poesia per a nens, perquè aquesta poesia que vosaltres escriviu és molt bona, però qui espereu que us la llegeixi, si els nens no hi estan acostumats?». Això no podia ser. Així doncs, vaig parar la feina i totes les altres coses que tenia arrencades, i durant nou anys vaig escriure només per a nens. Vaig fer fins a onze llibres. Ara dic prou, plego, perquè ja em quedo tranquil·la.

I com es van rebre aquests llibres?

A les escoles, vam tenir la sorpresa que als

professors els van anar molt bé. Perquè a més, els poemes eren curts, amb una pàgina captaven tota la idea, els hi havien d'explicar poca cosa, i trobaven el canvi aquest tan bonic, d'allò material a allò espiritual. Jo vaig estar molt contenta que ho rebessin tan bé. I han treballat molt, la veritat, m'han fet moltes coses de tots aquests anys fins ara. M'han anat enviant dibuixos sobre les meves poesies o han provat de fer poesies ells, molt boniques totes. Estic molt contenta, me n'he sortit. Perquè ara ja hi ha nens que entenen la poesia.

Ha seguit alguna tècnica especial per crear aquests poemes?

Jo no els he fet coses exemplars, escolars, he seguit un altre camí. Per exemple, els vaig fer uns versets molt senzills que diuen: *La lluna és de plata/el sol és d'or fi,/ jo tinc una casa/just a mig camí. La lluna és de plata* —és mentida, tot i que els fa pensar en una cosa que no és veritat, però és bonica i s'hi assembla— i *el sol és d'or fi* —una altra imatge. *Jo tinc una casa just a mig camí* —torna a ser mentida—, però s'imaginen un lloc amb una casa de plata i una altra d'or fi, on tinc una casa just a mig camí. I continua: *Sense tu saber-ho,/ cada dia hi vénis/per la porta blava/dels meus pensaments*. El nen s'acostuma a pensar que això és imaginació, però que jo també hi puc entrar, allà! Perquè si pensen com jo, doncs pels meus sentiments poden entrar, cada dia, per aquesta porta blava d'una casa que no existeix. Això és trobar l'estimació de la bellesa. I per aquest camí vaig enfilar. Que no es prenguin la poesia com un canvi de naturalesa, no. La veritat és veritat i la mentida és mentida. Però hi ha una altra manera d'interpretar la veritat a través de la sensibilitat i no a través de les regles normals de la vida. Això és el que jo els volia explicar, i ho han entès.

Com veu els nens d'avui en dia?

Pobrets! No tenen res a mida seva, res. Els introdueixen de pressa en el món dels adults i els hi treuen tot el que ells necessiten, com el temps d'estar amb els pares, perquè treballen fins molt tard. Trobo que són molt espavilats. Ho aprenen tot de seguida! Jo no puc entrar a Internet, els meus néts sí. No vull estudiar res més, ja he fet la meua carrera. He anat pujant els meus graons i ara que em deixin tranquil·la, perquè d'aquí cap allà hi ha una altra escala que no em toca a mi, ja toca a la generació que ve darrere. Però ells són molt llestos. Ara aprenen coses que nosaltres no sabíem, però d'altra banda, se'ls hi han pres ocasions per emmotllar el cervell, perquè si les coses se les troben fetes no saben com ni per què, no serveix de res. Penso que els hi prenen ocasions i s'avorreixen, perquè no treballen ells. En canvi, si ho haguessin de pensar i per dins tenir un treball continu, doncs no s'avorririen, i serien més capaços de ser inventors. Ara no poden inventar, s'ho troben mig inventat, ja. Fan un salt i tiren endavant. La gent no madura, els nens salten d'una cosa a l'altra, i llavors quedarà una humanitat que seguirà uns quants cervells privilegiats, i els altres seran els criats. Jo no sóc qui per dir això, però ho veig així, l'home perd facultats. No perd poder, no, que en va guanyant, però perd capacitat, ell, com a persona. Hi ha molt poca gent que sàpiga parlar d'una cosa si abans no n'ha parlat amb un altre, i no és això.

És que hi ha poc temps dedicat a la reflexió, poc costum de reflexió sobre les coses...

Però això és un mal que ens el porta la civilització, anem per aquest camí. Pitjor anirà encara, pitjor anirà...

En els seus llibres vostè parla sovint sobre plantes i flors mediterrànies que sembla conèixer bé. Quin significat tenen per a vostè les flors? Quan les fa servir en els seus poemes? Perquè a vegades apareixen per descriure sentiments o sensacions...

Les flors són una imatge molt viva de la nostra vida a la terra. Una persona que no fos persona, viuria a la terra i veuria que la flor es panseix i s'ha acabat. Nosaltres sabem que no s'ha acabat, perquè la flor ens diu que l'arbre és viu. Jo sempre he tingut una gran estima per les flors conegudes i senzilles, de tal manera que ara he publicat aquest recull, extret de moltes llibretes de poesia, i he anat triant poemes que fessin una escaleta de la meua vida. El títol *Jardí vivent*. Per a mi, a la vida hi ha més bellesa que lletjor; perquè les flors, sempre, són més altes que la roca. No són tan fortes, però la bellesa és més en les flors que en les altres coses de la vida. És el més bonic que tenim, com les fulles, com la naturalesa viva vegetal. Dins el llibre situo la meua vida en quatre parts de jardí. La primera part la títol *Les violetes*: unes flors boniques, petites, que no és que les busquem, és que pel bosc les trobem i diem: «ai, quina cosa més bonica!». És la nostra trobada amb la bellesa. A la segona etapa, quan ja he rebut les impressions del que és la bellesa, ve el segon jardí: *Les margarides*. Són el sí i el no. Allò positiu i allò negatiu, el que agrada, el que no agrada, aquí és on es fa la tria, t'adones d'allò que trauries del món, del que hi posaries. Amb tot això ja he crescut i he conegut el món tal com funciona. Aleshores arriben les *Roses... i punxes*. Perquè no hi ha rosa sense punxa. Hi dic moltes coses que m'han fet feliç i moltes altres quan ha vingut el dolor, quan he perdut les persones estimades, quan he trobat les punxes. Explico el meu drama, el de cada punxada, el de quedar sola... el tercer és aquest. A la quarta etapa, ja m'he fet vella. He perdut el marit, he tingut els desenganys de la vida, he topat amb totes les punxes. Llavors arriben els *Pensaments*. És una flor suau que ni té punxes ni té res, que és toveta, que se't desfà als dits, que quasi ni la pots posar amb aigua perquè no té cua. Són aquests els meus pensaments d'ara. I són molt seriosos. O sigui, que faig com un recull de totes aquestes llibretes, on he anat recollint els poemes que han expressat, més o menys, la situació que s'adeia a una violeta, a una margarida, a una rosa amb punxes. O ja, finalment, en un acabament.